

FILMUL EDUCATIV – INSTRUMENT MEDIA DE EFICIENTIZARE A ÎNVĂȚĂRII PERCEPTIV-VIZUALE

**ȘOVA TATIANA, conferențiar universitar, doctor,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova**

Abstract: *This article describes the possibilities of making the teaching activity more efficient by using the educational film. This media tool facilitates the creation of a dynamic learning environment and a constructive interaction between teacher and pupils through the simultaneous use of sounds, voices, texts, drawings, photographic images, animations, graphics, etc.*

Key words: *educational film, dynamic learning environment*

Datorită avalanșelor informaționale care abundă societatea, învățământul are rolul de a inventa viitorul, de a facilita adaptarea, de a forma persoane care să poată trăi în acord cu provocările timpului lor. Simpla expunere a unor cunoștințe este considerată a fi depășită. Computerul a devenit deja un instrument familiar utilizat pentru comunicare, învățare, recreere și muncă. Noile tehnologii informatice sunt bazate pe abordarea multimedia prin asocierea diferitelor tehnologii: calculator, cameră video, interfață video, interfețe de rețea, videoproiector, tabla interactivă etc. [7].

Aceste sisteme multimedia dau posibilitatea ca, în aceeași situație de învățare, să fie utilizat sau regrupat pe un singur mijloc (calculatorul) un set de medii variate: sunete, voci, texte, desene, imagini fotografice, filme, animații, grafice etc. În funcție de obiectivele instruirii tehnologiile media sunt asociate în aplicații în mod interactiv. Tehnologiile și sistemele multimedia, împreună, într-o combinație ideală reprezintă un enorm potențial de predare și învățare ce vine în sprijinul elevilor. Cu ajutorul calculatorului este posibilă:

- prezentarea obiectelor și fenomenelor în forme cât mai variate;
- dirijarea atenției elevilor asupra particularităților obiectului sau fenomenului studiat;
- obiectele, fenomenele sau procesele, cât și caracteristicile sau relațiile de interdependență ale acestora sunt privite evolutiv, în strânsă legătură cu alte obiecte sau fenomene pe care le influențează sau de care sunt influențate;
- filmele, animațiile, simulările îl transportă pe elev dintr-un mediu în altul, asemănător sau deosebit, dându-i astfel posibilitatea de a face comparații;
- materia ce trebuie învățată se însușește în mod conștient, iar interesul elevilor crește.

Integrarea resurselor informatice în lecții, inclusiv pentru vizionarea filmelor educative, poate fi realizată în toate etapele lecției. Îmbinarea armonioasă a inteligenței umane cu inteligența artificială a calculatoarelor duce la generarea de noi idei, soluții, tehnologii, la ridicarea performanțelor [2].

De obicei, prezentările pur teoretice ale cunoștințelor conduc spre o lecție aridă, destul de plictisitoare pentru mulți dintre elevi. Praxisul cotidian a confirmat supremația imaginii ca dimensiune a cunoașterii intelectuale. Civilizația imaginii s-a impus de multă vreme în contextul societății contemporane, solicitând în egală măsură inteligența și emotivitatea receptorului.

S-a demonstrat de asemenea că învățarea perceptiv-vizuală are nenumărate avantaje: constituindu-se ca o activitate complexă de receptare a unui conținut vizual, aceasta implică, pe lângă o lectură simplă a grafemelor sau a semnelor iconice, și

înțelegerea interpretativă a mesajului. Complexitatea acestui tip de „lectură” este dată de implicarea mai multor procese psihice în actul comprehensiv: percepția vizuală, atenția, înțelegerea, motivația, memoria, gândirea, conștiința.

Ca act de comunicare în învățarea perceptiv-vizuală, **filmul educativ** este un discurs dialectic, ai cărui parametri se configurează în semiotica generală între obiectul referent, semnificantul și semnificatul saussurian.

Filmul educativ poate îndeplini cu succes cele cinci **funcții socio-culturale**, generând un impact puternic asupra grupului de elevi, care beneficiază astfel de un mijloc didactic ce facilitează semnificativ procesul de învățare:

- *funcția de informare* – facilitează accesul la informațiile de orice fel;
- *funcția de interpretare* – oferă o prezentare ordonată, ierarhizată și coerentă a informației;
- *funcția de „legătură”* – creează o punte de comunicare;
- *funcția de culturalizare* – transmite și creează valori culturale;
- *funcția de divertisment* – răspunde nevoii de relaxare, de evadare din grijile cotidiene.

Ca rezultat al implementării filmelor educative în cadrul lecțiilor, inclusiv de limba română, elevul este antrenat într-o învățare bazată pe concept și pe problemele lumii reale. El are posibilitatea să-și imprime ritmul și strategiile proprii de învățare. Formarea intelectuală a elevului se face astfel prin:

- *Stimularea interesului față de nou* – utilizarea filmului didactic captează atenția elevului prin diversitatea situațiilor de învățare, varietatea formelor de prezentare, noutățile tehnice și elimină riscul plictiselii sau rutinei.
- *Stimularea imaginației* – multitudinea și varietatea situațiilor de învățare dezvoltă imaginația elevului și îi cere o viteză de reacție rapidă pentru rezolvarea problemelor.
- *Dezvoltarea unei gândiri logice* – unele teme sunt prezentate sub formă de procese tehnologice, astfel elevul poate să-și formeze o gândire clară, ordonată, profundă și rapidă în judecarea problemelor.
- *Simularea pe ecran a unor fenomene și procese* – elevul învață prin descoperire și reușește să interiorizeze conceptele astfel încât ulterior să le poată transfera în alte contexte problematice [8].

Pentru a produce un câmp de semnificații cât mai complex, e necesar a se acorda o atenție sporită **regulilor fundamentale** specifice modului de proiectare a oricărui produs mass-media destinat învățării perceptiv-vizuale, inclusiv filmului educativ:

- să se urmărească simultan formarea capacităților și transmiterea de cunoștințe;
- să se aleagă forme adecvate de prezentare a informației în raport cu obiectivele propuse;
- să se faciliteze acțiuni de structurare a conținutului pentru susținerea învățării dirijate și nedirijate;
- să se anticipeze și să se organizeze formarea și antrenarea unor strategii eficiente de gândire;
- să se creeze condiții și elemente pentru o orientare eficientă a instruirii și învățării [3].

Soluțiile educaționale prezentate, au la bază conceptul de clasă interactivă, concept care presupune facilitarea unui mediu dinamic de învățare și o interacțiune cât

mai mare între profesor și elevi. Se face apel la calculator și mijloacele multimedia, inclusiv tabla interactivă, pentru optimizarea procesului didactic în anumite secvențe, în individualizarea instruirii.

Conform criteriilor pedagogice și metodice, introducerea resurselor informatice, atât în lecții cât și în activitatea independentă, se face progresiv. Calculatorul, împreună cu echipamentele conectate la el, asistă instruirea/autoinstruirea, de unde combinarea sa cu alte mijloace, metode, forme de organizare a activității, ca elemente ale strategiei didactice [5].

Utilizarea unor mijloace tehnice moderne în predare nu trebuie să reprezinte un scop în sine, ci o modalitate de eficientizare a activității didactice. Utilizarea lor la întâmplare, fără obiectiv precis sau numai pentru obiective simple ale învățării, nu la momentul și în locul potrivit, poate duce la rezultate nesatisfăcătoare.

Și cum scopul dintotdeauna al oricărui sistem educațional a fost crearea unui mediu educativ cât mai eficient, filmul educativ creat cu mijloacele tehnologiei digitale poate fi privit ca o alternativă viabilă ce se înscrie cu succes în paradigma nouă a învățării perceptiv-vizuale.

Proiecția unui film educativ este un mijloc relativ simplu, dar totuși eficient pentru a familiariza elevii cu o gamă largă de teme de interes. Filmul, un mijloc audiovizual modern, are capacitatea nu doar să prezinte informația într-o manieră atractivă, ci și să relateze istoriile unice ale unor oameni reali, ale căror vieți sunt vizate în mod direct sau indirect.

Specificăm, în continuare, unele **recomandări pentru profesori** ce vizează implementarea eficientă a filmului educativ în activitatea didactică.

- **Profesorul trebuie să vizioneze filmul înainte de proiecția acestuia la sala de clasă**

Este important ca filmul să fie vizionat în prealabil pentru o mai bună pregătire a activităților de după proiecție, de asemenea pentru a face niște cercetări individuale asupra subiectului, dacă este cazul, și pentru a decide ce secvențe pot fi alese și proiectate în limitele timpului disponibil la lecții. Documentele pot varia în funcție de tema abordată, amploarea și profunzimea cu care este tratată tema în film. Filmul trebuie să corespundă abilităților și nivelului de dezvoltare al elevilor. Uneori filmul poate fi lung sau poate aborda un gen mai dificil.

- **Timp pentru pregătirea dezbaterilor**

Din experiență putem afirma că este mai bine ca dezbaterile, în special cele pe teme controversate, să înceapă cu o informare mai amplă despre context. În această ordine de idei, e necesar ca profesorul să fie bine pregătit pentru a oferi răspunsuri competente la întrebările și opiniile exprimate de elevi.

- **Pregătirea proiecției**

Înainte de proiecție se recomandă pregătirea echipamentului tehnic, verificarea lui, amenajarea sălii, utilizarea procedeelelor pentru a reduce lumina solară din încăperea. În procesul pregătirii, studiați și discutați despre cunoștințele și experiențele elevilor legate de subiect, precum și metodele interactive ce pun în valoare punctele forte ale temei.

- **Scopul vizionării**

Pe lângă noile informații și cunoștințe obținute după vizionarea filmului, un alt obiectiv important îl constituie înțelegerea mai profundă a temei, pe dimensiunea sa

globală, și, într-un final, schimbările pozitive de atitudine față de subiect. Filmul documentar oferă, mai degrabă, diferite unghiuri de vedere asupra unei probleme dificile decât soluții de-a gata. Este important ca elevii să fie implicați în discuții interactive și, sub îndrumarea profesorului, să decidă ce vor să realizeze în clasă. Iar profesorul trebuie să se facă înțeles și să precizeze clar ce așteptări are de la elevi. Chiar și obiectivele mici au importanță. De asemenea, se recomandă a recurge mai des la metoda empatiei, cu alte cuvinte, a-i ajuta pe elevi să se pună în pielea personajului cu scopul de a-l înțelege mai bine, a le spori capacitatea de a identifica și de a înțelege situațiile, sentimentele și motivele altor persoane.

- **Folosirea unei părți a filmului**

Din cauza constrângerilor de timp și de structură a claselor, se poate prezenta doar un fragment al filmului, astfel încât să se discute despre un anumit aspect al temei pe care filmul îl poate releva. Tema poate fi complicată, de aceea este important să ne rezervăm suficient timp pentru discuția și activitatea de după vizionare, asigurând elevilor timp pentru reflecții, întrebări și răspunsuri înainte de a părăsi clasa. În cazul în care se vizionează doar o parte a filmului, atunci întregul film poate fi prezentat suplimentar în cadrul unui club cinematografic.

- **Reflecții asupra materialului studiat**

O parte importantă a vizionării filmelor este reflecția. Deseori filmele documentare scot în prim-plan fapte, emoții sau o realitate dură. Toate acestea au un impact puternic asupra elevilor. Procesul de reflecție trebuie inițiat imediat după film (expunerea imediată a primelor impresii după film), ceea ce le permite elevilor să-și exprime gândurile și sentimentele spontane generate de film, să-și gestioneze emoțiile și să descarce posibila tensiune emoțională survenită în clasă. Există diferite moduri de a organiza o repriză de reflecții asupra filmului și este important ca profesorul să înțeleagă ce fel de clasă se află în fața lui. De asemenea este necesar un alt schimb de reflecții (de concluzii) după finalizarea unei activități sau la sfârșitul lecției. Rețineți că unele metode interactive, cum ar fi harta minții sau activitățile în sine, ar putea servi ca material de analiză și reflecție. Profesorii își pot folosi creativitatea pentru a decide cum să organizeze o sesiune de reflecție asupra conținutului filmului.

- **Reacțiile elevilor**

Deseori, după vizionare, unii elevi pot manifesta alte reacții decât cele așteptate de noi sau colegii lor. Ei vin cu experiențe și viziuni diferite în ceea ce privește tema filmului. De aceea este important să realizăm că studenții vor reacționa într-un mod personal, fapt care poate furniza un material interesant pentru activitățile din clasă. Fiind conștienți de diversitatea reacțiilor care ar putea apărea, profesorii trebuie să dea dovadă de un grad mai înalt de receptivitate în clasă.

- **Prezența unui expert**

La abordarea unor teme mai complicate, ar fi bine să fie invitat un expert în domeniu. Cea mai bună idee este de a invita persoane cu o experiență bogată în domeniul vizat (asistenți sociali, regizorii sau eroii unor filme documentare, elevi din alte școli care s-au remarcat la niște dezbateri pe teme similare, sau lucrători ai ONG-urilor). În cazul în care este necesară o finanțare, se solicită un posibil ajutor din partea școlii, a sponsorilor sau a părinților. Este foarte important să ne întâlnim cu experții și să discutăm planul lecției în prealabil, înainte de a-i invita în clasă.

- **Lucrul cu harta**

Acțiunea din fiecare film are loc într-o țară anume. De aceea, harta ne ajută să arătăm elevilor unde este localizată acea țară.

- **Clubul de proiecție a filmelor**

Filmele pot fi utilizate nu doar pentru lucrul în clasă, dar și pentru deschiderea unor cluburi de cinema în școli, ca o activitate extrașcolară. În zilele libere se pot organiza proiecții tematice, cooperând și cu alte școli din comunitate. În aceste cluburi elevii pot modera discuții după proiecțiile de film [11, p. 7-10.]

După fiecare vizionare se recomandă **organizarea de discuții libere sau ghidate**, deoarece acestea vor facilita analiza temei filmului, pentru a clarifica orice ambiguități și pentru a completa impresia despre film cu alte informații interesante. Discuțiile de după film sunt adesea mai benefice decât vizionarea documentarului în sine. Este posibil să invitați un oaspete la dezbateri – un expert sau cineva care are experiență în domeniu. În acest sens, specialiștii în domeniu recomandă următorii pași:

1. Formați o echipă organizatorică și repartizați fiecărui membru responsabilități și competențe. Astfel se economisește timp și se evită neînțelegerile.
2. Stabiliți o comunicare directă cu profesorii și conducerea școlii. Organizați o întâlnire cu ei, pregătiți-vă și prezentați-le planul Dumneavoastră.
3. Alegeți locația: când și unde poate fi proiectat filmul și care sunt cerințele tehnice (proiector, DVD player, jaluzele opace etc.), iar în cazul în care nu sunt potrivite, puteți împrumuta echipamentul necesar.
4. Analizați termenul și subiectul proiecției și decideți ce film va fi vizionat.
5. Decideți cine va fi persoana invitată la dezbateri și contactați-o. În cazul în care nu știți pe cine să invitați, vă rugăm să contactați organizația sau instituția avizată.
6. Obțineți filmul.
7. Gândiți-vă la o promovare eficientă – dacă spectatorii nu vor afla despre proiecție, este evident că ei nu vor veni. Nu disperați dacă inițial vor fi puțini spectatori. Nu este ceva ieșit din comun. Filmele documentare nu sunt popularele producții hollywoodiene, fapt ce trebuie conștientizat în primul rând de Dumneavoastră și apoi de spectatori.
8. Pregătiți-vă pentru dezbateri: gândiți-vă la ce trebuie să vă concentrați atenția, ce trebuie subliniat, căutați informații concrete la temă și pregătiți întrebări suficiente pentru invitat.
9. Faceți un test al proiecției, verificați absolut totul, faceți o probă tehnică.
10. Organizați o vizionare cu discuții.
11. Împreună cu membrii echipei evaluați rezultatele muncii depuse, ce ar trebui de îmbunătățit și cum ar trebui să arate data viitoare. De asemenea, ați putea afla părerile audienței folosind chestionare.

Proiecțiile vor fi completate de o **discuție în grup care urmează după vizionare**. Scopul discuției este de a aborda subiectul din mai multe perspective și de a crea o opinie bine argumentată pe marginea acestuia. De asemenea, în cadrul discuțiilor este posibil să invitați un oaspete care știe mai multe despre subiect și poate răspunde la întrebările spectatorilor. Discuțiile tematice sunt un procedeu care învață oamenii să gândească critic, dar creează și un spațiu interactiv interesant, care permite audienței să-și împărtășească emoțiile generate de film, să facă schimb de opinii și să-și lărgască

orizonturile. În cadrul discuțiilor, cu excepția dezbaterilor, nu căutați soluții concrete pentru o anumită problemă. Este vorba despre o conversație și un schimb de opinii.

Dacă pregătiți o vizionare publică, care va fi urmată de o discuție tematică, trebuie să vă începeți pregătirea cu mult înainte de vizionarea propriu-zisă a filmului.

1. În primul rând, vizionați filmul împreună cu alți membri ai echipei, pentru a afla tema principală, modul în care este abordată și ce opinii referitoare la acest subiect se regăsesc în filmul documentar.
2. Decideți ce secvență din documentar (problemele punctate în acest film, temele de bază etc.) este potrivită pentru discuție. Alegeți o temă și axați-vă pe ea.
3. Găsiți cele mai recente informații la temă și pregătiți un scenariu al discuției.
4. Analizați dacă ar fi interesant să invitați un oaspete la discuție. În caz afirmativ, selectați mai multe persoane potrivite pentru a discuta o astfel de problemă și trimiteți-le invitații pe rând. Întotdeauna este mai bine să aveți pregătite mult mai multe persoane, astfel încât, dacă un invitat nu poate veni, să nu reîncepeți procedura de căutare a unui oaspete.
5. Familiarizați invitatul cu structura dezbaterii: care va fi tema principală, scopul, itinerariul și regulile discuției [11, p. 11.]

În concluzie, filmele educative pot servi drept motivație pentru soluționarea pozitivă a anumitor probleme. Există varianta proiecției unice a filmelor, dar pot fi aplicate și o serie de proiecții, pe modelul unui serial. În oricare dintre cazuri activitatea de vizionare a filmelor educative trebuie pregătite în prealabil.

Referințe bibliografice:

1. Cartaleanu T., Cosovan O., Goraș-Postică V., Lîsenco S., Scifos L. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: CE Pro Didactica, 2008. 204 p.
2. Cerghit I. Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998.
3. Coman M. Introducere în sistemul mass-media. Iași: Polirom, 2004.
4. Cosmovici A. Iacob L. Psihologie școlară. Iași: Polirom, 1999.
5. D'Hainaut L. Programe de învățământ și educație permanentă. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
6. Guțu Vl., Pâslaru V. Tehnologii educaționale. Ghid metodologic. Chișinău: Cartier educațional, 1998. 167 p
7. Istrate O. Educația la distanță. Proiectarea materialelor. Botoșani: Agata, 2000.
8. Joița E. Eficiența instruirii. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999.
9. Mândăcanu V. Promovarea tehnologiilor moderne în context curricular. În: Tehnologii educaționale moderne. Partea III: UPS „Ion Creanga”, Chișinău, 2008. p.9-16
10. Petrenco L. Strategii de învățare și exersare a ascultării active. În: Materialele Conferinței științifice anuale a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Vol I, 2007, p.361-365.
11. Proiectul One World in Schools. O lume de văzut. Ghid pentru profesori. Suport din cadrul proiectului One World in Schools realizat în Republica Moldova de People in Need în parteneriat cu OWH Studio, finanțat de Ministerul de Externe al Republicii Cehe în cadrul Programului Transition Promotion. Chișinău, 2016. 88 p.